

SÁDEK František (* 23. 10. 1913 Říčany, okres Praha-východ, † 21. 1. 1998 Praha) – **scenárista, filmový režisér a herec**. Již během studií práv, která ukončil 1939, hrál epizodní role ve filmech (*Před maturitou*, 1932; *Anita v ráji*, 1934; *M. R. Štefánik*, 1935; *Srdce na kolejích*, 1937), přičemž ho upoutala tvorba krátkých filmů (*Přeseň léta*, 1939; *Nespoutaná a spoutaná voda*, 1940; *Rychlý posel*, 1940; *Bílý pták*, 1941; *Malí mezi sebou*, 1941; *Oči to nevidí*, 1941). Za okupace pracoval jako asistent režie Karla Antona v Praze a Berlíně. Po osvobození se vrátil po krátké střihačské praxi v týdeníku k režii několika krátkými filmy a záhy přešel k tvorbě celovečerních komedií (*Parohy*, 1947; *Červená ještěrka*, 1948). Než stačil realizovat film podle novely **A. Branaldy** *Severní nádraží*, byl roku 1949 obžalován z vlastizrady a vězněn šest let na Pankráci a v Jáchymově. Po propuštění už významnější uměleckou příležitost ne-

dostal; pracoval jako pomocný režisér (Karel Kachyňa, **J. Krejčík**), natočil dokument o filmových začátcích **M. Friče** *Němý svědek* (1968) a za normalizace se uplatnil jako překladatel a autor úprav dialogů tv. pořadů ze zahraničí (mj. seriál *Včelka Mája*).

SADÍLEK Jaroslav (* 25. 2. 1906 Brno-Královo Pole, † 16. 3. 1943? Berlín, popraven nacisty) – **herec, libretista, divadelní režisér, dirigent a operetní skladatel**. Absolvoval dramatický obor na brněnské konzervatoři (1927). Začínal ve Slovenském národním divadle (1926–30), později působil jako operetní mladomik ve Vinohradské operetě, jako režisér v Malé operetě a hostující režisér v Unitarii. V době svého zatčení pro ilegální činnost v březnu 1941 byl členem Nového divadla v Praze. Od poloviny 30. let se objevil na film. plátně ve dvaadvaceti epizodních rolích, poprvé jako příručí Seňa ve Vladimírově melodramatu *Výkřik do sibiřské noci* (1935) podle div. hry A. N. Ostrovského *Na rušném místě* a ceremoniář ve Fričově *Jánošíkovi* (1935). Nejčastěji představoval úředníky (*Vyděrač*, 1937; *Veselá bída*, 1939; *Panna*, 1940), čišníky (*Kristian*, 1939; *Rukavička*, 1941), sluhy (*Poznej svého pána*, 1940; *Štěstí pro dva*, 1940), dělníky (*Harmonika*, 1937; *Svět patří nám*, 1937), členy správních rad (*Dědečkem proti své vůli*, 1939; *Muž z neznáma*, 1939), ale i graduované vzdělance (*Prosím, pane profesore!*, 1940; *Přítelkyně pana ministra*, 1940). Zahrál si také bohémského malíře (*Světlo*

jeho očí, 1936), studenta (*Karel Hynek Mácha*, 1937), vojáka (*Zborov*, 1938), detektiva (*Pro kamaráda*, 1941). Napsal libreto lidové operety *Čechy krásné, Čechy mé* (1940). Z jeho literárního odkazu byla sestavena a v Brně publikována kniha *Samotný poutník: básně z vězení* (1947).

SAIC Jakub (* 1. 4. 1969 Praha) – herec; syn herců **J. Walterové** a **M. Saice**. Absolvoval studium herectví na DAMU (1991), jevištní průpravu získal účinkováním v Městském divadle Mladá Boleslav (*Radúz a Mahulena*), Divadelním spolku Kašpar (*Čiňani*), Národním divadle (*Zázračný mág*) a Divadle Na Prádle (*Obchodník s deštům*). Objevil se na tv. obrazovce v seriálech (*Na lavici obžalovaných justice*, 1998; *Černí andělé*, 2001), inscenacích a pohádkách (*Zpráva pro příští století*, 1993; *O šedivákovi*, 1995; *Černokněžník*, 1996; *Zimní víla*, 1998; *Paní Mlha*, 1999). Film. příležitosti zatím příliš neměl. Hrál Kurta, nevlastního bratra barcelonského knížete Pedra de Rudibanera (**R. Schráníl**), domáhajícího se svých dědických práv, v Brabcově parodii podle Váchalova románu *Krvavý román* (1993) a Armana ve sci-fi pohádce *Nexus* (1994), kterou u nás natočil španělský režisér José María Forqué. Hojně se však uplatňuje v dabingu a reklamách.

SAIC Miroslav (* 13. 7. 1943 Klapý, okres Litoměřice) – herec; manžel herečky **J. Walterové** a otec herce **J. Saice**. Začínal v první polovině 60. let na

oblastních scénách (Varnsdorf a Liberec), než zakotvil v Praze, kde hostoval v Národním divadle (1965–67), byl členem Divadla Jiřího Wolкера (1965–67) a Divadla E. F. Buriana (1967–91). Film mu nabídl pouze několik příležitostí. Nejprve to byly postavy mladíků (*Dívka s třemi velbloudy*, 1967; *Ta třetí*, 1968; *Skřivánci na niti*, 1969), z nichž nejvýraznější byla úloha veslaře Standy Kluse v Gajerově sportovním snímku *Neklidnou hladinou* (1962). Rámec epizodních rolí prakticky nepřekročil ani ve filmech normalizační kinematografie, kde hrál mladé příslušníky bezpečnosti (*Člověk není sám*, 1971; *Smrt si vybírá*, 1972; *Tři nevinní*, 1973), řidiče (*Černý vlk*, 1971), dřevorubce (*Dny zraedy*, 1973) a družstevníka (*O moravské zemi*, 1977). V posledních letech se hojně uplatňuje v dabingu (např. americké tv. seriály *MASH*, *Simpsonovi* a *Ženatý se závazky*).

SAJFERTOVÁ Zdeňka (* 4. 5. 1959 Chlumec nad Cidlinou, okres Hradec Králové) – herečka. Pochází z rodiny fotografa a profesorky biologie a chemie. Po maturitě na karlovarské SVVŠ absolvovala herectví na DAMU (1982) a krátce pobyla v angažmá Divadla Vítězslava Nezvala v Karlových Varech. Pak působila ve svobodném povolání, v němž se věnovala hlavně filmování. O její vstup do kinematografie se postaral režisér **J. Herz**, jemuž vděčí za dvě emotivně vypjaté role: zapuzená měštká Anděla v podobenství *Straka v hrsti* (1983, 1988) a blokařka z koncentračního tábora v baladě *Zastihla*

mě noc (1985). Menší role kuchařek, služek, číšnic, zdravotních sester, sekretářek, ale především živočišných žen pochybné pověsti vytvořila ve více než dvou desítkách filmů všech žánrů a řady režisérů, např. Františka Vláčila (*Pasáček z doliny*, 1983; *Stín kapradiny*, 1985), Antonína Kopřivy (*Zámek „Nekonečno“*, 1983; *Až do konce*, 1984; *Havárie*, 1985), Dušana Kleina (*Radikální řez*, 1983; *Jak básníci přicházejí o iluze*, 1984), Miloše Zábranského (*Dům pro dva*, 1988), Václava Matějky (*Anděl svádí ďábla*, 1988), Karla Kachyni (*Oznamuje se láskám vašim*, 1988), Hynka Bočana (*Zdivočelá země*, 1997) a Milana Cieslara (*Pramen života - Der Lebensborn*, 2000; *Krev zmizělého*, 2005). V televizi hrála např. v seriálech *Zlá krev* (1986), *Druhy dech* (1989) a *Největší z Pierotů* (1990). Posluchačům Českého rozhlasu se představila jako průvodkyně populárně naučného pořadu *Meteor*. V současnosti ji diváci mohou vidět např. v Divadle Na Jezerce v Herzově inscenaci *Petrovejové lampy*.

SALABOVÁ Libuše, rozená Klapková, provdaná Štrosová (* 18. 3. 1929 Nový Bydžov, † 27. 11. 1997) – **operní pěvkyně a hudební pedagožka**. Od sedmi let hrála na klavír a věnovala se zpěvu, který vystudovala na AMU (1953), a dva roky pak zpívala v Bombajském rozhlase. Po návratu do vlasti byla operetní sólistkou v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích (1956–59), členkou Operního studia Burianovy scény D 34 (1959–60) a Divadla opery

Zdeňka Saffertová

a baletu Zdeňka Nejedlého v Ústí nad Labem. Od roku 1964 již nebyla v žádném angažmá. K českému filmu ji poutá vedlejší role gynekoložky v Herzově psychologickém snímku *Den pro mou lásku* (1976).

SALAČ Vladimír (* 14. 7. 1924 Terezín, okres Litoměřice, † 31. 5. 1990) – **herec**; bratr zpěvačky Jiřiny Salačové (1920–1991). Na jevišti se poprvé ocitl již jako spící nemluvně v představení terezínského ochotnického kroužku, který vedl jeho tatínek. Do školy už chodil v Praze, kde ho v prvním ročníku měšťanky učitelka doporučila vedoucímu Kühnova rozhlasového dětského sboru, do něhož se roku 1935 zařadil jako zpěvák-sopranista a dětský recitátor a herec. Účinkoval v nejrůznějších besídkách a roz-

Vladimír Salač

hlasových relacích. Z rozhlasu vedla jeho umělecká cesta přes ochotnický spolek Bozděch do Pražského divadla Míly Mellanové (1937–39). Za okupace pracoval jako úředník hudebního nakladatelství, přitom hrál chlapecké a jinošské role v Intimním divadle (1943–45), hostoval v Městském divadle na Královských Vinohradech (*Našeptávač*, *Postranní ulice*, *První legie*), a dokonce i v Národním divadle (*Prodaná nevěsta*, *Král Václav IV.*, *Mikuláš Dačický z Heslova*, *Hoši, dívky a psi*, *Macbeth*, *Paličova dcera*, *Nezbedný bakalář*, *Zločin a trest*, *Zuzana Vojtřová*, *Caesar*). Po osvobození si prověřil a dále rozvinul herecké vlohy v souboru Realistického divadla (1945–46) a v Divadle státního filmu (1948–51), poté účinkoval v Pražské estrádě a od roku 1959 byl až do smr-

ti členem Městských divadel pražských, na jejichž repertoáru se podílel jen ve vedlejších a malých rolích. Do české filmografie se pevně zapsal zejména za okupace jako představitel chlapeckých rolí, v nichž okouzloval milým a poněkud šibalským klukovským úsměvem a bezprostředností spontánního hereckého projevu. Atmosféru film. natáčení poprvé zakusil jako sekundán ve Fričově komedii *Škola základ života* (1938) a postavy gymnazistů ho neminuly ani v dalších „študáckých“ komediích *Cesta do hlubin študáckovy duše* (1939), *Studujeme za školou* (1939), *Prosím, pane profesore!* (1940) a dalších filmech (*Zlaté dno*, 1942). Hrál však i jiné chlapecké postavy: pihovatého ševcovského učedníka Pepíka zvaného Zrzek, kamaráda titulních hrdinů (**V. Ferbasová** a **E. Gerová**) v Šléglově adaptaci periferního humoristického románku Josefa Skružného *Venoušek a Stázička* (1939), pikolíka Ferdu ve Špelinově konvenční společenské veselohře *Adam a Eva* (1940) i v Čápkově komedii *Panna* (1940), všemi mastmi mazaného mlynářského učně Pepíka v Cikánově adaptaci Tůmových humoresek *Z českých mlýnů* (1941), odložené dítě Franciho, kterého se ujala dvojice cirkusových artistů (**V. Burian** a **J. Marvan**) v Burianově, Šléglově a Bromově komedii *Ulice zpívá* (1939), syna zahradníka Kozla (**B. Prchal**) v Cikánově veselohře *Příklady táhnou* (1939) a několik dalších. Několikrát se mu v tomto počátečním období naskytla možnost proká-

zat jisté herecké kvality v hodnotnějších filmech. Ve Vávrově zfilmování novely K. M. Čapka Choda *Humoreska* (1939) ztělesnil patnáctiletého hudebně nadaného Hynka Hupku (později převzal tuto postavu v dospělém věku **L. Boháč**), který se nedokázal rozloučit s milovanými houslemi. Svou div. roli Prokopa Kolínského (jeho otce hrál stejně jako na scéně Národního divadla **F. Smolík**) si zopakoval v Borského film. verzi Tylova dramatu *Paličova dcera* (1941). Režisérovi Františku Čápovi se typově hodil do filmu *Mlhy na Blatech* (1943) podle románu Karla Klostermanna v roli nesmělého synka přisného sedláka Josefa Potužáka (**Z. Štěpánek**), snažícího se poctivě odolat svodům pytláckou vášní narušeného čeledína Vojty (**R. Hrušínský**). Do vesnického prostředí je situován také Krňanského dramatický příběh *Žíznivé mládí* (1943), v němž byl domnělým synem chudého chalupníka Marka (**L. Boháč**) a jeho ženy Adély (**H. Bušová**). Jeho skutečným otcem přitom byl bohatý sedlák Navrátil (**V. Leraus**), jenž prožíval první lásku k Lidušce (**S. Májová**), dceři chudého převozníka Krále (**J. Plachta**). Jinou roli vesnického chasníka, tentokrát z rodiny pracovitého dřevaře Cagaly (**J. Vojta**), mu přinesl další Čápiov film *Děvčica z Beskyd* (1944). Podobné postavy jinochů a mladých mužů na prahu dospělosti začal vytvářet i po osvobození: mladičká odbojář Frantík Svoboda ve Wassermanově okupačním dramatu *Nadlidé* (1946), bratr loupežní-

ka Nikolý (**G. Nezval**) v Krňanského adaptaci románu Ivana Olbrachta *Nikola Šuhaj* (1947), lodník Lojza Brůha zvaný Štěně v Čápiově psychologickém dramatu *Znamení kotvy* (1947) a partyzán Jirka v Čápiově partyzánském dramatu *Bílá tma* (1948). Režisér Václav Krška se ho pokusil obsadit do postav historických: mladý skladatel Bedřich Smetana v *Revolučním roku 1848* (1949), lékař Josef Thomayer, přijíždějící do Litomyšle uzdravit nemocný zrak Aloise Jiráska (**E. Cupák**) v *Mladých letech* (1952). Ovšem s půvabem chlapeckých rolí definitivně odešla i Salačova film. popularita. Po epizodních rolích brigádníka v Lipského a Strejčkové komedii *Slepice a kostelník* (1950), skladatele Rudolfa v Myzetově hudební komedii *Písnička za groš* (1952), rekreanta s kytarou (zazpíval Vačkářovu píseň *Kytička bílá*) v Zemanově odborářské komedii *Anděl na horách* (1955) a vojína Franty v Sequensově dramatu *Neporažení* (1956) se na deset let vzdálil film. ateliérům. Od poloviny 60. let se znovu začal objevovat v malých a epizodních film. postavách z různých epoch, které vytvářel až do smrti. Hrál třeba ženicha (*Slečny přijdou později*, 1966), příslušníka VB (*Dva tygři*, 1966), fotbalového fanouška (*Ženy v ofsajdu*, 1971), vedoucího prezidentské kanceláře Jaromíra Smutného (*Dny zrady*, 1973), advokáta (*Tři neviní*, 1973), exekutora (*Lásky mezi kapkami deště*, 1979), archiváře (*Kam zmizel kurýr*, 1981), myslivce (*Křtiny*, 1981), tv. reportéra (*Příště budeme chytřejší, staroušku!*,

Zdena Salivarová

1982), leidského profesora (*Putování Jana Amose*, 1983), lékaře (*Mravenci nesou smrt*, 1985), policejního písaře (*Veronika*, 1985), notáře (*Prokletí domu Hajnů*, 1988). Výrazněji na sebe upozornil jen úlohou všetečného a dotěrného souseda Píchy v Matulově psychologické kriminální moraliťe *Muž na drátě* (1985). Ojedinele se objevoval také na tv. obrazovce, např. v inscenaci *Proces s vrahy Martynové* (1988) a v seriálech *30 případů majora Zemana* (1974–79) a *Chlapci a chlapi* (1988). Salač se zapsal i do historie naší populární hudby, zejména jako první interpret evergreenu Zdeňka Petra a Vladimíra Dvořáka *Píseň pro Kristinku* z hudební komedie *Sto dukátů za Juana*. V jeho podání zazněla píseň v rozhlasové premiéře (1953) a na gramofonové nahrávce (1954).

SALIVAROVÁ Zdena, vl. jm. Zdenka Josefa Salivarová (* 21. 10. 1933 Praha) – spisovatelka; manželka spisovatele Josefa Škvoreckého (* 1924). Pochází z rodiny pražského nakladatele a knihkupce. Od třinácti let zpívala v dětském rozhlasovém pěveckém souboru Bohumila Kulínského a po maturitě byla zpěvačkou v Čs. státním souboru písní a tanců (1952–62), zpěvačkou a herečkou v divadle Paravan (1962–65) a Laterně magie (1959–61, 1968–69). Během studia dramaturgie na FAMU (1965–68) vytvořila dvě výrazné role ve filmech příslušníků nové vlny: veselá bruneta Eva v Němcově podobenství *O slavnosti a hostech* (1966) a podváděná nevěsta Anna v Schormově tragikomickém podobenství *Farářův konec* (1968). Roku 1969 emigrovala s manželem do Kanady, kde v Torontu založili významné exilové nakladatelství 68' Publishers (1971). Vedle nakladatelské činnosti se věnovala vlastní literární tvorbě; je autorkou prozaických knih *Pánská jízda* (1968), *Honzlová* (1972) a *Nebe, peklo, ráj* (1976). Roku 1990 byla společně s manželem vyznamenána Řádem bílého lva za zásluhy o českou literaturu ve světě.

SALZER František (* 30. 8. 1902 Sušice, okres Klatovy, † 23. 12. 1974 Praha) – herec a režisér. Absolvoval Státní konzervatoř v Praze (1924) a ještě za studií začínal jako elév v Národním divadle v Praze (1921–24). Pak se zaměřil hlavně na činoherní režii v divadlech v Olomouci (1924–30) a Pra-

ze: Městské divadlo na Vinohradech (1930–45; šéf vedlejší scény Divadla Na poříčí 1941–45), Divadlo 5. května (1945–47), Národní divadlo (1947–63). Ve filmu se herecky realizoval pouze dvakrát. Nejprve se na plátně objevil v jedné z hlavních rolí dobrodruha Roberta v Kubáskově komedii *Mořská panna* (1939) a podruhé hrál kancléře Kašpara Šlika v Borského historickém dramatu *Jan Roháč z Dubé* (1947). Spolu s R. Hrušínským režíroval nepřilíši zdařilou parodii na kovbojky *Pancho se žení* (1946). Ve 30. letech se uplatnil jako rozhlasový herec a od roku 1941 se věnoval až do smrti pedagogické činnosti na pražské konzervatoři a na DAMU (od 1958 děkan). Přeložil několik her a angažoval se mj. v odborech, za což byl oceněn titulem Zasloužilý umělec (1958) a řádem práce (1962).

SALZMANNOVÁ Eva (* 8. 10. 1958 Karlovy Vary) – herečka; dcera ekonom, bankovního odborníka a politika Richarda Salzmana (* 1929), bývalá manželka herců Ladislava Matějčka (* 1959) a O. Pavelky, současná manželka dramatika a publicisty Karla Steigerwalda (* 1945). Po gymnáziu vystudovala herectví na DAMU (1982) a po absolutoriu našla na osm sezon tvůrčí zázemí v souboru Divadla na okraji, kde svými kreacemi významně přispěla k umělecké profilaci této scény (mj. Julie v *Romeovi a Julii*, Markétka ve *Faustovi*, Varvara ve *Višňovém sadu*, Marie ve *Vojckovi*, Marja v *Revizorovi*). Roku 1990 přijala angažmá

Eva Salzmánová

v Národním divadle (např. Jelena ve *Strýčku Vaňovi*), za rok odešla do smíchovského Labyrintu (Gvendolina ve Stoppardových *Travestiích*), pak přešla do Divadla Na zábradlí (1992–94), kde si zahrála Dubskou v Léblově úpravě Stroupežnického hry s názvem *Naši naši furianti*. Než zakotvila roku 1994 trvale v činohře Národního divadla, spolupracovala v příležitostných seskupeních, především na scéně Divadla v Řeznické (*Zločin a trest, O myších a lidech, Těsný město*). Hostuje i v Divadle Rokoko (Marberova hra *Na dotek* či role chůvy v *Romeovi a Julii*) a v představeních Letních shakespearovských slavností na Pražském hradě (*Lady Macbeth v Macbethovi*). Na naší první scéně ztvárňuje postavy širokého rejstříku, většinou se jedná o dominantní osobnosti, energické a vášnivé

až osudové či vládcovské. Ze Shakespeareových rolí si zahrála titulní Kleopatru a v *Hamletovi* Getrudu, Schillerovu Marii Stuartovnu, neminuly jí ani postavy s temným osudem (Líza Drozdovová v Dostojevského *Běsech*) či patologickou rodinnou anamnézou (Vera v Bernhardově hře *Před penzí*). Komedialní možnosti si prověřila jako titulní hrdinka Feydeauovy frašky *Leona si pospíšila* či v klasickém titulu jako intrikánka Marie ve *Večeru tříkrálovém*. Složitější psychologickou studii jí poskytla role Coriny ve hře Martina Crimpa *Venkov*. Film ani televize zatím nedokázaly zhodnotit její herecké možnosti. Prvním filmařem, který otestoval její interpretační kvality před kamerou, byl režisér Zdeněk Troška, v jehož celovečerním debutu *Bota jménem Melichar* (1983) vytvořila ústřední postavu začínající a poněkud roztržitě učitelky Dagmar Adamové, těžko si zvykající na nesmyslný systém zabezpečení komplexu budov sídlištní školy. Tragický osud postihl její hrdinku Věru v následujícím filmu Antonína Kopřivy *Až do konce* (1984), jednu ze sedmi totálně nasazených dívek v pohraniční chemické továrně, které na samém sklonu války drží ustupující nacisté jako rukojmí v zámeckém sklepení. S hereckými kolegy z Divadla na okraji byla protagonistkou Zaoralovy poetické fantazie *Poutníci* (1988), zobrazující pokus skupiny mladých divadelníků o přetlumočení Máchova *Máje* do jevištního tvaru. Počátkem 90. let vyhověla nabídkám dvou slov. režisérů. Ján Zeman

ji obsadil do kriminálního příběhu *V rannej hmle* (1990) jako manželku hlavního hrdiny, kriminalisty Rudolfa Klinovského (**J. Schmitzer**), podezřelého z vraždy mladého děvčete. Menší úloha mladé venkovanky Jelky jí připadla v Trančíkové společensko-psychologickém snímku *Keď hviezdy boli červené* (1990). Návrat na plátna českých kin uskutečnila v titulní roli záletné manželky výhybkáře v úvodní, stejnojmenné povídce triptychu *Agáta* (1999), který natočil Dan Krameš podle literárních předloh A. P. Čechova. Naopak v Brabcově kriminálním filmu *Bolero* (2004) ztělesnila podváděnou manželku podnikatele Osvalda Aksmana (**J. Bartoška**) a matku mladého zločince Artura (**D. Kraus**). Obdobně skromnou bilanci vykazuje její tv. tvorba, reprezentovaná inscenacemi *Elektro, má láska* (1991), *Periferie* (1996) a *Maryška* (2003). Od roku 1996 vyučuje herectví na DAMU.

SAMEK Jiří (* 20. 7. 1931 Praha) – herec; manžel herečky **D. Neblechové** a otec herečky Martiny Samkové (* 1964). Oba rodiče byli herci kočovných společností. Základní vzdělání ukončil v Teplicích s nástavbou jednoletého učebního kursu. Když ho pro nízký věk nevzali na hereckou konzervatoř, nastoupil jako elév v Městském oblastním divadle v Praze-Libni. Po následujícím angažmá v Teplicích (1949–51) sloužil jako voják základní služby u Pohraniční stráže v Chebu. Hereckou činnost obnovil jako člen Severomoravského divadla v Šum-